

Z Dotrzymanego
INDYGENATU
PRUSKIEGO

Dobro Pospolite,
z Niedotrzymanego
Uszczerbek y Ruina Prowincyi,
Przez Indygenę Pruskiego
Swiātu wymiedziuna.

Przydana

Juris Correcti inter Fratres & Sorores
de Successione Defensio.

1 6 9 6.

220811 I

Bibliopola Lectori Benévolo
S.

Quæcunque mendæ, cum primis in lingua
Sarmaticâ irrepperunt, Autoris absen-
tiæ, non verò negligentia imputabis.
Corrige Lector, & ignosce.

W

Idząc że Indygenat Pruski
Stanem Koronnym jest
materia *odiosa*, y że go iá-
koby za rzecz iákaś nową
niepotrzebną, & *æquali-*

tati præjudiciosam máia, y tymi czasy *in sum-*
mun præjudicium wciągáia, tedy dla tego,
że prawo Indygenatu jest prawo stáre, nie
tylko w Koronie y w Prusiech, ále y w in-
nych Páństwach od wiekow praktykowáne,
á iáko zdrowe y potrzebne wszędzie zácho-
wywáne, tym bárzief, że Prowincyą Pruską
Koronney pograniczną sámy Indygenat iey
w całości, siłach, y ozdobie konserwuie, á
niedotrzymany ruinuie iá y niszczy, wy-
wieść y światu pokazać wzięłem przed się.
A to zelo solius boni publici & conservationis
tey cney Prowincyi, żeby y stany Koronne
obaczywszy się, tak zdrowe á potrzebne prá-
wo w lepszey obserwancyi mieć chćiały, y

A

sámi

śami P.P. Prusacy lepszą y zgodną czulo-
ścią stawali pity nim.

*Pravo Indy-
genatu stare.*

Jeszcze starzy Rzymianie przy swoim
Indygenacie stawali, co tak *Tacit. An. XI.*
opisuie: *Non adeò ægram Italiam, ut Sena-
tum Urbi suæ suppeditare nequiret, suffecisse
olim Indigenas, nec pænitere Veteris Reipubli-
cæ, quin adhuc memorari exempla, quæ pri-
scis moribus, ad virtutem & gloriam Roma-
na Indoles prodiderit. An non satis, quòd Ve-
neti & Insubres Curiam impleverint, nunc op-
pleturos omnia divites, quem ultra honorem
residuis Nobilium, aut quis pauper e Latio Se-
nator foret, &c.* A toż tak dawno szlachta
Rzymska podáli y nauczili Pruską, iako
przy swym Indygenacie stawać máią.

*Savedri o
nim Judici-
um.*

Postronne też Pánstwá wszak widziem
że Indygenaty swoje obserwuią, czytać *Saa-
vedram*, iako ten *in Idea Principis* przestrze-
ga Monarchow, żeby Poddanym swoim In-
dyge-

dygenatow dotrzymywali przywodząc *ex-
empla*, iáko *Symbolo 52. Henricum IV. Angliæ
Regem, qui Ministeos virtute insignes & gra-
tos subditis substituebat.* Item *Symbolo 60.*
pisze: *Nec minus injuriam & defectum sub-
diti interpretantur, si ab exteris mandata su-
scipiant, & inter eosdem distribuuntur digni-
tates & officia. Nam istud nil aliud est, quàm
palam ostendere, deesse in Regnis illis viros di-
gnos & habiles, id quod temporibus Caroli V.
Imperatoris Castellæ motibus ansam dedit.*
Niechże ztąd káždy sobie konkluduje, co
ten wielki experiencyi Statista choć *in abso-
lutis Dominijs* o Indygenacie rozumiał.

A w nászey Koronie zá nie dosyć ostro
y dawno Indygenat Prawem obwarowany.
Weźmy *Herburta* przed się áż ten *folio 79.*
pisze: *Alienigenæ dignitates & officia non
consequantur, sub pænâ Infamiæ & Confisca-
tionis.* Toż & *folio 339.* ieszcze zá Krolá
Ludwiká Ao. 1374.

A 2

Item

Indygenat
Koronny.

Item fol. 341. Ao. 1433. zá Władysławá Jagellá his formalibus: *Dignitates nulli extraneo terrigenæ nisi Nobili benè merito, illius terræ ubi dignitas vacaverit Terræ, scilicet Cracoviensis Cracoviensem, Sendomiriensis Sendomiriensem, & sic de singulis terris Regni Poloniae dabimus.*

Item tit. *Dignitas fol. 142. Ao. 1454. Rex Casimirus III. w Nieszewie táki Przywilei dał Regnicolis, Promittimus, quòd Dignitates & Officia in terris universis Regni Nostri personis benè meritis & Indigenis distribuemus, dabimusq; Dignitatem illi personæ, quæ illius Terræ Indigena sit, in quâ dignitas illa vacabit, habueritque ibidem bona, ut viam murmuri & displicentijs præcludamus.*

Item folio eodem Status Regni Petricoviæ Ao. 1502. statuunt, *Quòd Dignitates & Officia Terrestria Incolis tantum possessionatis terrarum, & idoneis conferri debeant. Si secus fiat, non admittatur talis, nec ei pareatur, & Rex*

& Rex contra Juramentum fecisse censeatur.
Ato byłá Confœderácia Interregni, co zás
Krol Alexander tymi słowy confirmavit.
Dignitates & Officia Terrestria non dabimus
nisi possessionatis in Regno & in Terris istis, in
quibus dignitas illa vacabit sub pœna in Sta-
tuto Petricoviensi per Prælatos scripta.

Jeżeli tedy taki Indygenat nie potrzebny
był, *& æqualitati præjudicabat*, ná coż go
ná ten czás Przodkowie Koronni tak ostro
promowowali, y popierali go, że też napi-
sali: *Secus Rex contra juramentum fecisse cen-*
seatur. A ieżeli ná ten czás był potrzebny,
neque æqualitati præjudicabat, toć y teraz
potrzebny iest, *neq₃ æqualitati præjudicat*,
y nie trzeba go znosić, ále dotrzymywać, bo
tak powiedáią, *In omnibus negotijs melius at-*
que rectius olim provisum, & quæ conver-
tuntur, in deterius mutari.

Ale wolno káżdemu swego Prawa, y

wolności ustąpić y dispensować się w nim,
iako kto chce, komu to nic nie szkodzi, y
komu pierwsze potrzeby ustąpiły. Zás Pru-
fakom non idem, zawsze ich potrzebá ma-
net. Indygenatu im ustąpić, to jest Pro-
wincyą zruinować y samych siebie.

Indygenat
Pruśki.

Przy Incorporacyi tedy tey Cney Pro-
wincyi Przodkom naszym Indygenatowi
swemu zdało się dosyć dobrze consultum,
kiedy im go tak w Przywilegiju opisano, iá-
kim się ná ten czas inne Ziemie Koronne
fzczyciły, y iáki tegoż Roku tenże Krol Ká-
żimierz III. w Nieszewie Regnicolis nadał,
przydawszy Zamki y Miast Dzierzawy, to
jest tak: *Quod Dignitates & Officia haec-
nus illic consistentia & in posterum constituen-
da, item castra & tenutas Civitatum & lo-
corum in Terris praedictis nulli extraneo &
forensi, sed proprio Indigenae juxta observan-
tiam aliarum Terrarum Regni nostri confere-
mus. &c.*

Ze

Ze tedy observancja Terrarum Regni ná
ten czás była bárzo dobrá, bo kázde Woie-
wodztwo y Ziemia przy swoim Indygena-
cie stawała, iáko to wyžey mianowáne Przy-
wileie świadczą, kontentowáli się Prusacy,
*že juxta observantiam aliarum Terrarum
Regni nostri, Dignitates, Officia, Castra, &
Tenutas Civitatum & locorum proprio Indi-
genæ conferemus.*

Jest tego Przywilegiju znowu wpułroka
tegoż Krolá confirmacya, á to z tey okázyi,
že ná sortece pewne, Staroſty z Koronnych
wſádził, co tam ták omawia y potwierdza.
*Licet ad præſens certis reſpectibus moti certa
Castra in præmemoratis Prussiæ Terris exi-
ſtentia, nonnullis personis contra hujusmodi ar-
ticulum ſuperius expreſſum durante præſenti
guerra & interim quoad Terras Prussiæ non
pacificabimus, dedimus, contulimusque. Ideo
præſentibus in verbo nostro Regio ſpondemus
& pro-*

& promittimus, quod pace Domino suffragante habita, præscripta Castra taliter per Nos hujusmodi personis in tenutam & regimen collata, juxta tenorem & continentiam literarum Nostrarum Cracoviæ Terris Prussiæ concessarum illis conferemus, quibus conferri debent. &c.

Ten Przywilei álbo Confirmacyą wiele przednich Senátorow Koronnych rękami swemi podpisałi tego dołożywszy: *Præscriptas Serenissimi Domini Nostri Regis literas, ratas & gratas habentes præsentibus promittimus, quod ipse Serenissimus Rex Noster omnia superius expressa firmiter, inconcusse, inviolabiliterq; tenebit & observabit, & pro majori firmitate Sigilla Nostra etiam præsentibus sunt appensa.*

Insze prywatne Diplomata & Reverfales opuszczam, ále tylko publiczne Constitucije przypominam, iáko Pruskie przez
Constitucye publiczne.
Zygmun-

Zygmuntá pierwszego dane, ktore to máią,
Inprimis quisq; Palatinus habeat apud se exem-
plar, seu copiam Privilegij Terrarum Prussiae,
quod Nos manu tenere, & secundum ipsius te-
norem tam spiritualium quam secularium di-
gnitates, Officia & Capitaneatus solis & pro-
prijs Terrarum Prussiae Indigenis conferemus,
á daley támże, Capitanei autem juxta conti-
nentiám Privilegij Terrarum Prussiae, sint In-
digeneæ & possessionati, ratione quorum Judi-
cio Terrestri sint subjecti.

Zás Constitutio Regni Ao. 1589. Woie-
wodowie Pruscy żeby byli ośiedli. Item
Constitutio Anno 1647. Ziēm Pruskich
vakanse według Cautii Krolow Polskich An-
tecessorow nászych y Przywilegia Incorpora-
tionis máią bydz wzdawane Podżmysz ad
Coronationes Regum, do Jurámentow ich
y Confirmácyi Jurium & Privilegiorum Re-
gni & Provinciarum annexarum kiedy
przyśiegáią.

B

Spon-

Spondeo ac sanctè juro Deo Omnipotenti ad hæc sancta Jesu Christi Evangelia, quòd omnia Jura, Libertates, Immunitates, Privilegia publica & privata, &c. per Divos Prædecessores meos Reges &c. præsertim verò Casimirum antiquum, &c. Casimirum Tertium, Jagellonidem, &c. justè & legitimè data & concessa manutenebo, observabo, custodiam, & adimplebo in omnibus conditionibus, articulis & punctis in ijsdem expressis.

A nie inkludujesz się tu Indygenat Pruski per memoratum Casimirum Tertium u przywilegiowany? á zá tám nie masz *etiam Provinciarum incorporatarum* dołożono, to pewnie Specialitatem trzebá, á wszák y Koronnego Indygenátu specialiter nie włożono, á przecie in Statuto Petricoviensi mówi, *secus Rex contra Juramentum fecisse censetur*. Więc y ta specialitas expressa in Confirmatione Jurium táka się znayduie.

Jura

Jura quoq; Terrarum Prussiae, specialiter *Confirmatio*
verò Indigenatus, in omnibus manutenebimus, *Jurium.*
& in suo robore conservabimus, Vacantiasq;
omnes in Terris prædictis, juxta tenorem Ju-
rium Terrarum prædictarum, & Constitutio-
nem Ao. 1647. Indigenis Terrarum Prussiae
conferemus. Czytać ad præsens feliciter Re-
gnantis Principis Acta Coronationis.

Teraz pytam ieżeli takie Prawo należy
trzymać álbo nie? bo ieżeli w iednem Punk-
cie undzie go nietrzymać, to y we wszy-
tkich, ieżeli Indygenat Pruski wespoł poprzy-
siężony y potwierdzony nie wáżny, to y
wszystkie Prawa y Przywilegija Koronne nie
wáżne, następować tedy ná Indygenat Pru-
ski, żeby go łamáno, nic inszego nie ie-
st chceć, żeby y wszystkich Praw y wolno-
ści Koronnych nie dotrzymywáno, bo ieżeli
Confirmatio Jurium y sam Juráment ma
bydź nie naruszony y cały, toć go in omni-

bus conditionibus, articulis & punctis trzy-
mąć trzebá.

*w Prusiech
ná Generále
Vakanse wy-
dane.*

Alexander Krol po Inaugurácii swoiey,
zeby w czym Prawu temu y Juramentowi
swemu nie derogował, że się w Prusiech Va-
kánfow namnożyło było, ná Generał Pru-
ski do Malborka pro die Procopii Ao. 1503.
Trzech Commissárzow zesłał, Wincentego
Biskupá Płockiego, Piotrá Miślawskiego
Woiewodę Łęczyckiego y Mikołaiá Koście-
leckiego Proboszcza Wrocławskiego, y tu
ex Consilio Consiliariorum Vakanse rozdać
kazał, co tak Reces in Archivo Prutenico o-
pisuie.

Omnibus etiam Civitatum Secretarijs, & Senatu egredi jussis à Legatis Regijs, & Consiliarijs Prussiae Dignitates collatas esse, Palatinus Mariæburgensis Matthiæ Rabi, Castellaneatus Culmensis, Arnoldo Froncki, Elbingensis, Joanni Wołko, Pomeraniæ, Nicolao Szpott,

Szpott, Succamerariatus Culmenfis, Ludovico
Mortęski, Mariæburgensi, Georgio à Baisen,
Pomeraniæ, Nicolao Lutka, także y trzy Cho-
raſtwa trzema Prufákóm rozdáne, żaden ſię
Koronny nie mieſzał.

Mikołáia Szpota iednák, ták tám opifuie: *Jako Szpott*
Is quidem fuit in Polonia natus, sed in Prussia *Indigena fa-*
educatus, hic matrimonium contraxit, ac ven- *ctus.*
ditis omnibus bonis suis in Polonia, Prussia In-
digena factus est, Regios tamen Legatos ad
Prutenorum instantiam cavisse debere, non fo-
re hoc præjudicio Privilegijs & Juribus Ter-
rarum Prussia, quòd ei Pomeraniæ Castella-
neatus conferretur.

To ták tego Prawa anteaćtis temporibus
y Krolowie Pánowie y ſámi Prufacy prze-
ſtrzegáli, ále y zá Náſzey Pamięci á zá ſz Wiel-
ki Pieczętarz nie tylko w Koronnie, ále y u
ſwiátá, nie muſiał Staroſtwá Puckiego od-
ſtąpić, á zá ſz dawno y Krzeſto Kaſztellanii

Gdańskiey nie Indigenæ conferowane, w Senacie z Mieyscá swego rugowane, to tak zawsze Prusacy mogą przy tym prawie swoim renitenciją subplantatoribus suis pokazać, á ich nie puścić, wszák sami napisáli: *Talis non admittatur, nec ei pareatur.*

Teraz iuż, że ten Indygenat dotrzymány nie iest sterilis, ut non commoda publica prodiderit, bo dobro pospolite mnoży y Rzeczypospolitey przynosi tak wywodząc.

Coż zá lepsze dobro pospolite, y zá większa szczęśliwość Państwa káżdego bydź może, iáko kiedy ma Prowincije swoje pograniczne, w porządku dobrem, w potędze, w pokoju, á sprawiedliwości S. opływaiące. Zász nie takimi Prowincijami káżdą Rzeczpospolita stoi?

Indygenatu
dotrzymáne-
go fructus.

Weźmyśz przed się Prowinciją Pruską iáko było choć iuż pozniey zá Krolá Władysława IV. w iákim dostátku y porzodku były

były Miasta, Miasteczka, Fortece, Zamki,
w iakiey całości Starostwá, wśie iák naśia-
dłe, kiedy Indigenæ ná nich ibidem degen-
tes Starostámi byli: Ale rzecze kto, że to
ná ten czás felicitas temporis sprawowálá?
Ná to odpowiedam felicitas temporum, lu-
dzie psuie & in licentiam przywodzi, bo mi-
seriæ tolerantur, prosperitate corrumpi-
mur.

A w ten czás wielka byłá zgoda & unio
animorum między wszytkiemi, sprawiedli-
wość S. kwitnęła sądy Ziemskie y Jurydyki,
suis temporibus odprawowály się securitas
itinerantium & domestica zachowywana,
kázdy się prawem swoim y wolnością, tak
świecki iáko y Duchowny kontentował za-
den ná drugiego práwa nie następował.
Confilia publica, Seymiki Generály zgodnie
się y szczęśliwie odprawowály, y przez trzy
á naydálej cztery dńi kończely się, á choć
też

też częśm ná Generale Senátorskie piecho-
ty y ássystencye rynek zástąpiły tylko to
praesenta byłá, nic to Consiliis publicis nie
szkodziło nefas videbatur privata odia pu-
blicis operire malis, zá bramą iáko Aristi-
des z Temistoklesem privatas dissensiones
zostawiali. Czemuż to? bo ibidem geniti
& ibidem degentes byli Oyczyznę swoję y
bonum iey kocháli.

*Item bonum
publicum.*

Coż z tego zá bonum publicum Respu-
blica odnosiła? A to zaráz po śmierci Kro-
lá Władysława nastąpiła ná Koronę insza
revolutio, musiała wszytka ad arma do wy-
prawy Zołnierzá ná obronę swoję rzucić
się. A dałasz się komu Prowincija Pruska
w pośilkách tych uprzedzić, nie wyprawiła
iák z rękawa kilkanásćie set ludzi arma-
tnych, á kiedy się z pod Pielawiec Koronne
wyprawy rozperzchnęły á zá nie ztymi
ludźmi Ludwik Wáier, potym Woiewoda
Pomor-

Pomorski w Zamościu Osiadłszy, wszytek
imper Rebellizanta Chmielnickiego ná so-
bie zątrzymał, y daley mu in Viscera Regni
iść impedivit.

Krotkości folgując nie wspominać in-
nych wypraw wielu ludzi Rycerskich ná zá-
fzczyt Rzeczypospolitey wysłanych, sámo
tylko tak wiele Millionow przez Woinę,
Kozacką y Moskiewską ná Woiska Rze-
czypospolitey ochotnie bez omięszki wy-
dane, nie bonum publicum? Zawiedłasz
się kiedy ná ten czas Rzeczypospolita álbo
Zołnierż iey, żeby mu nie zaráz emerita
stipendia z Prowincii liczono iáko teraz?
Coż to sprawowało, ięno Conservatio Pro-
vincialney całości przez zgodnych Indy-
genow ibidem degentes.

A Carolus Krol Szwedzki czemu przez
Prussy do Korony hostiliter nieprzycho-
dził, iáko Gustavus, ále przez Wielką Pol-

C

skę?

skę? Czemu pod Wiscie á nie pod Szłuchow? Bo wiedział dobrze porządek ná ten czas Pruski, Fortece w całości w obro- nie, iedność y gotować obywatelów de- gentium, wiedział że na Szłuchowie był Pru- sak! dłużej by się tam był musiał zabawić niżeli pod Wisciem, y między Fortecami Pruskiemi opatrzonemi całą Campanią mu- śiałby był strawić, á Koronie nie doku- czyć, á nie zaszczyt że to był od tey strony Rzeczypospolitey y nie bonum publicum dałby to był Bog, żeby był z drugi strony ná taki zaszczyt trąfił.

Ták krotko bonum publicum z dotrzy- manego Indygenátu pokazawszy. Teraz zaś z niedotrzymanego co zá uszczerbek dobro pospolite, y iáką ruinę Prowincija ponoši obaczmy.

*Zás nie do-
trzymanego
effectus.*

Nie może byđ mizernieysza, uboższa y pustsza Prowincija iáko teraz iest. Zamki,
For-

Fortece, Miástä, Miaszeczká, Starostwá, Wsie,
wszytko to Zubozáło spuštozáło, ále y
z wielkich Miaszt, Nędza wygláda, á skargi
Generały zatrudniáią. In tali státu strzesz
Boże Morfkiey, nie Carolus, ále Karzeł iáki
małą by nas garźciá zwoiował. A coż to
spráwuie? z łáski Bożey sub felicissimis au-
spiciis Páná felicissimè Regnantis, niech mu
Bog zdrowia dobrego iáko naydłużey uży-
cza, nie tylko nieprzyiaćiel, ále y swoy Zoł-
nierż z Chorogwią od Commisij Sendomir-
skiey niepoštał w Prowinciji, zkądże tedy ta
nędza y ruina? Co Seimiki y Generały ro-
zrywa? że rzadko ktory stanoć może, co
sprawiedliwość S. támuie, że po cały Pro-
winciji sądow Ziemskich nie masz. Jurydy-
ki rzadko y nie wszędzie, á ieden ná dru-
giego nástępuie, expulsie, zaboie po dro-
gách zageściły się. Prawda są tész biczyki
Boże, iáko Conflagracie, Inundacie, Nieuro-

dzáie, ktoremi P. Bog ná wiedza á Prowin-
cija niszczeie. Ale pierwszą przyczyną
niedotrzymany Indygenat co ták ná oko
pokazuię.

*Fortec y
Starostw spu-
szone.*

Zamki, Fortece, Miaszeczká y Srarostwá
pustoszeią bo ná nich Starostowie nie Indi-
genæ non ibi degentes siedzą, ále tylko zda-
leka intraty emungentes iáko Mercenarii,
nie iáko Hæredes, nie pytáią się ieżeli trze-
bá Zamek fortecę naprawić choć się wali;
Jeżeli trzebá wsie osadzić, chłopkow zało-
żyć choć z ubożeli, Miaszeczká ieżeli wpo-
rządku dobrem ieżeli przy swoim prawie
bez krzywdy zostawáią choć ich ciemiezą.
Ale tylko żeby Intraty przyczynić Kar-
czem pod Miaszeczkámi ba y w sámych Mia-
steczkách, choć z ich ruiną nastawiać, ieżeli
są w Starostwie Puszcze, Lasy, owe zdawna
zachowane Kleinoty Pruskie iáko ie do
Gdańska wysiłowác, wyprzedác. Onych

Sz. 1-

Szołtyfow, Lemanow, Wybrańcow rolę co
wyprawą roczną Woine Rzeczypospolitey
służyli, iáko ná Folwarki álbo w Arendy
Owczarzom lub innym poobracác. To ich
w Prowincii táka cura boni publici.

A iezli nie ták iest to nas Taryfa po-
datkowa náuczy, iáka bylá zá Krolá Wła-
dyślawá á iáka teraz ták, że Wśiow iáko y
Miaśteczek. Fortece tefz y Zamki w iákim
śá porządku o tych oczy świadczyć mogą,
przecięć to iuż kilka y trzydzieści lat po
Woinie Szwedźkiey w ták intratnych Sta-
rośtwách iuż by wśzytko do perfekcii swo-
iey przynść mogło. A że nie przyszło
iowśzem niśczieie nie ruináśz to Prowinciji,
y nie ufzczerbek boni publici.

Ale Miaśtá wielkie nie máią Starośtow
ná kogoż te querulantur. A to ná Præju-
dicia Duchownych. Thorun ſkarży ſię że
większy wnim ſzynk Piw Duchownych

*Toruńska
querimonia.*

nisz mieyskich, co dom co sklep Kościelny
 albo Klasztorny, lub w mieście lub za Mia-
 stem to karczma, táni Piwo nisz mieyskie
 dáiąc y iuż Akcizá publiczna tego Miastá
 zniszczała, Mieszczanie Rzemiesnicy dla
 mnostwa partaczow po domách Ducho-
 wnych ubożęią. Czemusz tego nie było
 za Biskupow Indygenow in documentum
 tego kładę w tey máteryi dekret ieden Pio-
 trá Kostki Briskupá Chełmińskiego A. 1586.
 miedzy Oycámi Dominikanámi á Miastem
 tym ferowány.

Decretum
 Indigena E-
 piscopi Cul-
 mensis.

*Nos Petrus Kostka Episcopus Culmensis &c.
 Tandem cùm ex proposita querela & quæ
 ad ipsam responsa sunt, animadvertamus hu-
 jusmodi Domini Prioris institutum, prout in-
 tendit, non modò in damnum & detrimen-
 tum Civitatis Torunensis ejusdemque Civium
 vergere; ut taceamus odii, quod non exiguum
 Conventus hinc sibi conciliat, sed etiam
 omnis*

omnis generis scandali, quod ex propinatione
Vini & Cerevisiæ originem trahit non levem
dignitatis lacerationem. Venerando Con-
ventui, qui tamen uti locus sacer, ab omnibus
hujusce rebus quàm alienissimus esse debet.
Nos &c. partim ex potestate Nobis concessa
tanquam Ordinarius loci & Episcopus, Vene-
rabilem Dominum Priorem & sui Conventus
Fratres benigne monuimus, serioque injunxi-
mus, ut in posterum ab incepto suo isto desi-
stant, & tum à Vini Cerevisiæq; propinatio-
ne abstineant, tum Opifices Civitati noxios nec
assumant nec foveant, & deinceps nihil tale
admittant quicquam, quod in damnum Civi-
tatis ejusq; Incolarum quomodocunq; cedat, sed
potius ita se gerant &c.

A tosz tu widziemy iáko tákie Præjudi-
cium Klasztorne, Biskup Indigena zaráz in
herba oppressit, y nie dał mu się roskrze-
wić, y ćicho było poko Indigenæ Biskupi
byli.

byli. Teraz nie tylko w Toruniu, wszystko Duchowienstwo in hunc abusum Szynku Piw rozpuściło się, ale też ta pestis, iusz y po Grudźiodzu y innych Miastách serpsit, niechcą się teraz kontentować, tak Swieccy Xieża swemi Erekcijami, iako y Religiofi swemi fundacijami, ale mieszczanom ubogim Prawa, wolności y chleb odeimuią. A to ztąd że starszych ktoręm zabiegać temu złemu należy Indygenow nie mász. Non Indigenæ zaś bonum Provinciale non curant, ergo stat pro Lege Voluntas.

Tosż y Con-
stitutie Ko-
ronne senti-
unt.

A wszák nie tylko Prawa Mieiskie samym tylko mieszczanom w Miastách ich Szynki Piw nadały, á inne wlszytkie stany tak Swieckie iako y Duchowne odsadziły, ale też y *Constitutio Ao. 1659. tit. Affecuratio* Miast nászych y wśelákich Prowentow publicznych. Druga *Ao. 1611. tit. o Ludziách Lożnych przy Miastách się bawiących*, tosz po-
twier-

twierdzą y przyznają, że takie abusus,
Miasta pustoszą y Podátku publicznego
uszczerbek przynoszą. Toć y Pruskie Miastá
y Miasteczka, takie præjudicia & abusus Du-
chownych wruinę wprowadzają, y Poda-
tek publiczny Akcizę bono publico odei-
mują.

Tákże y Miasto Gdańsk serio qverula-
tur, że pod Miastem ich grunta Duchowne <sup>Takaß Mi-
sta Gdańska
qverela.</sup>
Rzemiesznikami y Kupcami ná kilkanaście
tyśięcy Osadzono, ktorzy Kupiectwami y
Rzemiesłami swęmi, á naybarżi także szyn-
kiem Piw tá niey ie dając nisz w Mieście,
wielkie præjudicium Miasta czynią, szynk
odeimują y Akcizę publiczną Miasta tego
Znacznie enervant, zá to do Skarbu Pru-
skiego pro bono publico pultrzecia Złote-
go Poboru wnoszą, á w Akcizie publiczny
libertate Dominorum suorum protekti, kil-
ka tyśięcy szkody czynią, á nie uszczerbek

D

że

że y to boni publici y nie zatrudnienie Generalow przyyszłych?

Bo trzebá wiedzieć, że Miast tych Ablegati pewnie by ná Generałách takich materiy nie wnošili, gdyby wprzod w Miastách ieych Contubernia y Ordynki, ná Magistratus swoje, nie następowały oto y pewnie dalei następować będą, y iest to materia confiderabilis choć tylko ztąd, że dla Wielkley vimy Akcizy publiczny, ktorą takie abusus Duchownych per Provinciam causant, y Akcizy ná ubogie Miásteczka, co iuż Piw robić przestáią, y Pobory ná ubogie ludźie, co krwawo ná nie robią y ná Zulaawy zalane wodámi, owe duple in immensum in pluralitate accrescere muszą, z czego ich ruina sequetur, á *zaty miferia inopum, & gemitus pauperum, propter quæ exsurgam, dicit Dominus.*

Rwánie ták Częste Seimikow nie docho-

chodzenie Generalow, nie uszczerbek y to ^{Rmianie Seimikow y Generalow.}
boni publici. Dla czegoż Woysko Rzeczpospolitey niepłatne, á zatym nie posłuszne czyli nie słuszne, ięno że go emerita merces nie dochodzi, tá zaś bez Podátkow bydź nie może, Podátki bez uchwały, á uchwała bez Seimikow, áli iusz dotąd tym rwaniem Prowinciją wdług ná cztery Miliony wciągniono, iáko z nich wybrnie tempus docebit, chyba z wielką ruin swoią. czemu naypierwszą przyczyną y okázyą także nie dotrzymány Indygenat, co tak wywodzę.

Przedtym Senatorowie y Starostowie Indigenæ & degentes, záfwsze ná Partikularne Seimiki zieżdzáli, y tu wprzod Powagą swoią Slachtę vimowáli, Rozroźnionych iednali, iezli gdzie obicem baczeli uprzotáli, tak do iedności ad unum velle przywiodzy. Instrukcie zgodne spisawszy ztąd ná

Generały zieżdzali: y ták ták iusz łatwie
Lauda zgodne sławały, y Generały szczesli-
wie się kończyły.

Teraz secus Senatorowie y Starostowie
non degentes & non Indigenæ ná Partiku-
larzách, nie bywáią, iowszém ktorzy o Con-
tradykciách swoich przeczuwáią, to ztych
mieść z ktorych przedtym tuitio & pro-
motio Confiliorum publicorum bywała
przeszkodę, teraz y rwánie Seimikow, przez
Partialistów swoich prácticuią. Kiedy te-
dy ná Seimiku nikogo z większą Powagą
niemasz, rownego bratá perswasia nie po-
może, to się dla takich Partialistów Seimik
padác musi, álbo tész ták z niesfornęmi
posła Instrukcyami, że zaś Generał chyba
sam P. Bog cząsem przez dwie Niedzieli le-
dwo sklij.

Ná to rzecze kto Wzdyć ieszcze y Sena-
torow y Starostow swoich ták wiele macie,

CZE-

czemuś się oni iáko y drudzy przedtym o
Obrady publiczne niestaráią? Prawda że do-
tąd Woiewodowie byli niby Indigenæ ięno
że non degentes, także Starostowie są ie-
szcze niektorzy Indigenæ, ále z cięnkiego
końcá, ná Owych Starostwách, co tylko kil-
ka tyśiączkow czynią, ále co to kilka dzie-
śiot álbo kilkanaście tyśięcy Intraty przy-
noszę, te iusz wszystkie alienigenæ opanowá-
li, Indigena tedy raz drugi ná publice by-
wszy, łatwie swoje szczipłą intratkę straci,
á sz zelus boni publici oziębnie, kiedy wi-
dzi, że inśi Starostowie non Indigenæ pani-
bus in Provincia abundant, á nie tracą go
dla niey, y ták tę máteriją kończę. Ze dla
nie dotrzymanego Indygenatu ták wiele
przednieiszych Starostow, y drugich Sena-
torow non degentes ná Seimikách nie by-
wa? to defectus Consiliorum, że Intrusowie
non Indigenæ in tuitionem sui miewáią ná

Seimikách Partialistów swoich, to Nobilitatem y fámie Seimiki mieřzáią y rwą, że zaś Indigenæ præjudicium praw swoich widzą to ku dobru pospolitemu oziębnią gorzszą sie y Seimikow zaniedbywają.

*Sądom
Ziemińskich
wakacie.*

Tofz y sprawiedliwość świętą Prowinciji támuie, bo prawo Pruskie Woiewodztwa z Starostwami Grodzkimi copulavit, áto dla więkřzy powagi, Senatorřki y Jurisdykcyi Grodzkiey żeby iedno drugie wspierało. Jurydykę tedy iáko Starostowie sądzić powinni co Cwierć roku, fámie przez się, Woiewodowie, zaś qverelle causas Officii przez Podwoiewodzych swoich alias Sędziow Grodzkich co mieřiąc; A pořt sata Sędziogo Ziemińskiego iusz iáko Woiewodowie Wřzeřciu Niedzielách Elekciją nowego Słachćie składać powinni, żeby sądy niewakowały. Poki tedy Woiewodztwo kęndy wakuie, á Sędzia tefz Ziemiński nie żyie,

żyje, poty sądy w tym Woiewodztwie
wszytkie vakuią. A często y długo dość
takich vakaciji bywa, podobno dla Intru-
sow, ktorzy sua in importunitate Justitiam
distributivam turbuią.

Aleć w pierwszém Woiewodztwie rey
Prowinciji vakacie sądow Zięmskich, iusz ^{w Woie-}
to trzeciego Woiewodę przez kilka y ^{wodztwie}
dwadzieścia lat drapią, co także Indygenat ^{pierwszym}
sprawił, bo że iednego Advenæ ad munia ^{przez kilka}
publica przypuszczono, ásż on po śmierci ^{dwadzieścia}
sędziego ieszcze przed pierwszą elekcją, ut ^{lat.}
omnes anteiret Przywilei sęstwa ná osobę
swoię uproził. Co postrzegszy Indigenæ
tego Woiewodztwa bene meriti, pro con-
temptu Juris, y sąmych siebie judicarunt, y
iusz go nigdy inter Candidatos wpuszcic
niechcieli, á on tész temeritate sua idąc,
przez Partialistów swoich wszytkie Elekcije
adhuc usqve mięszał y rozrywał. Czegoby
żaden

żaden verus Indigena nie uczynił, żeby propter privatum ambitum tak długo sine fronte Justitiam publicam miał tamować á sitientium krzywdy y skwierki brąć ná sumnienie swoje, tak sie one spełniły słowá: *Admitte ad te alienigenam, & subvertet te, & alienabit te à vijs tuis.*

Wdrugich
po kilka lat,

W drugich Woiewodztwach także iusz po kilka lat sędziow Zięmskich nie masz, czemu nie infza przyczyna tylko że Woiewodowie non degentes, rozumieli że dosyć uczynili prawu y sumnieniu swęmu, kiedy raz álbo dwa Elekcje ná Sędziow składali. Ale ia się boię żeby tak wiele Wdow y Sierot w Działách, w Posagách, w Sukcessiách y wgranicách pokrzywdzonych, nie wywołały pomsty od P.Bogá, ná tych dla ktorych sprawiedliwości mieć nie mogą by nie rzeczono, *Causam Viduæ non judicarunt, & causam pupilli non direxerunt, numquid super*

per his non visitabo? Podobno non sufficit velle, sed conari & efficere oportet, komu to należy áby sprawiedliwość káżdemu była.

Tákiesz wakacie y sądy Grodzkie poty- Item Sodom
Grodzkich
Omiejski.
káią, Poko Woiewodztwá, komu nie dadzą, choć y Rok y drugi poty sprawiedliwość Grodzka vakuie, á tym czásęm securitas publica vim patitur, á ieżli tész dadzą non degenti impossessionato, toby dobrze raz w Rok Jurydyka się sądziła, prawda żeć oni zrazu zwykli się zakazywać, ále postaręmu ná takie Jurisdykcie nie barzo się excessivi ogłodaia, iáko to tymi czásy znajduia się miłośniczkowie tey Prowincy, choć, neque Indigenæ, neque Possessionati, ięno ze Starostwa Kiszporfskie y Skarszewfskie po kilka-
naście tysięcy dobry monety intraty przynoszą, ztąd się Indygenami mieć chcą, y wolą wyższe Godności y Jurisdykcie Ko-

E

ronne

ronne opuścić byle ná większy Intracie o-
fięć.

Pytamże, wiákisz tacy Senatorowie y
Sędziowie będą w Prowincyi reputacyi, y
powadze, co to omnibus modis, etiam pre-
cariò do takich wciśną się godności? ia ro-
zumię, że tak u tych, co im byli contrarii
y są malecontenti, iako y u tych, co się im
wprośili, władnei albo władaiakiey, iaka te-
dy będzie Judicis observantia & autoritas,
taka & Judiciorum iego; postaręmu, kto
będzie mocniejszy, ten lepszy. Nie darmo
Duch S. przestrzega: *Noli quærere fieri Ju-
dex, nisi valeas virtutibus dirumpere iniqui-
tates*. Trzeba tedy ná takie Godności, Oso-
bom, żadnei przymowie y przyganie nie
podległym wstępować; bo tylko przed taki-
mi, którzy per merita & virtutes takie
mieyscá ośiadaią, iniquitates pierzchaią, á
kto precariò wchodzi, ten iniquitatibus nie
zazskodzi.

Cze-

Czemuz do Woiewodztwa Chełmin-<sup>Woiewodzt-
wo Chełmin-
skie.</sup>skiego, nie było takiey Konkurencyi? Zostawili ie Indygenom, bo Starostwo Kowalewskie tylko ná dwa tysieca czyni, dla tego przed tym Woiewodowie Chełminscy, iáko *Melchior Waier*, do Kowalewa miał Słuchow y Radzyn, *Jan Działynski* miał Puck y Pokrzywno, przeszły Kos, miał Brodnice y Borzechowo, łatwie tedy było w takim chlebie miészkaicym, y Seimikow pilnować, y Jurydyki suo tempore sądzić, á dla czegoż *Constitutio Anni 1607*. Starostwá Grodowe słuśnemi dochodami opatrować kázę, ięno, żeby *Brachium Regale condigne tueri* mogli. Czego, ze Starostwo Kowalewskie nie ma, bo iedna Jurydyka wśzytkę Intratę strawi, nie trzebá się z niego gorzyć choć sie Jurydyka nieczęsto sądzi; ále to postaręmu in culpa, że non Indigenæ tak wiele Starostw

rośtów osiedli i sz" do Kowalewa nie mają co przydać.

*Obiectio Ko-
ronnych &
Solutio.*

Więc iusz z niedotrzymanego Indygenatu takie fructus pokazawszy, teraz ad objectiones Ich M.M. P.P. Koronnych, á ná pierwszą Præjudicii æqualitatis, że Prusakom wolno w Koronie honory y Starostwá upraszać, á Koronnym w Prusiech nie, tak odpowiedam.

Według Koronnego Indygenatu y Przywilegiów iego mianowanych, (wyiowski Koronne urzędy, do ktorych ze wszystkich Woiewodztw y Ziemi y Prowincyi káżdemu wolny aditus) iuxta illam antiquam observantiam, iáko Prusakom dołożono, nie miało by bydz wolno, tak Prusakom w Koronie Dignitates & Officia Terrestria upraszać, iáko y Koronnym w Prusiech quidquam, y ręczę ieno Koronni niech pooddawiają dla Prusakow, cokolwiek w Prusiech

trzy-

trzymáią, że y Prusácy radzi oddadzą dla Koronnych, cokolwiek w Koronie Dignitatum & Officiorum Terrestrium trzymáią, y ná prawo takie wyrazne pozwolą, żeby się wiécy iáko Koronni do Prus niećisnęli, tak y Prusacy do Koronnych Ziémiskich vakanfow.

Tu zaś mówią, że tym sposobem Prusacy cale drogę do Indygenatu swego, zagradzáią Koronnym, którzy dla Conservaciji tey Prowinciji wiele krwi rozlali. Absit wszák tu tak wiele Domow, zacnych Koronnych, osiadło, których pro veris & propriis Indigenis máią. Tym sposobem y drudzy, komu się Pruskie Prawa y Prowincija podoba, niech do niey wstępuią, iáko zdawna mianowány Mikołai Szpott, y iáko Cesarz Rzymiski u Tacitá Slachtę swoię o Indygenat rozładził. *Opes & aurum inferant, non separati habeant.*

Jáko Indygenat Pruski effective o-trzymywác.

Dobra wprzod sobie w Prusiech Kupic,
á nie kilka włok, álbo młyn, álbo zkim in
Condicto Resignationem otrzymać: ále
rzeczą sáma oczywiście, dignitati suæ æqui-
valentia bona, y w nich wprzod, nisz vakan-
se upraszać, mieřzkąć, pro bono publico z
Prusakámi, pracowác, contribuowác, ász ie-
go Hæres genitus & possessionatus w Pru-
siech, & degens, iusz pewny Indigena, y sá-
m, kiedy meretur, skromnie tego zażywa, á o
miłość się u Brac stara, łatwie Contradyk-
cyi uchodzi.

To naypewnieisza droga y nayskute-
cznieisza do Indygenatu Pruskiego. Prawda,
Per Lauda ze tész drugich *per Lauda publica* przyimu-
publica tylko ią do niego, ále się to nie dawno wszczęło,
dispensa. ex respectu ludzi wielkich in Republica,
ktorzy dla urzędów swoich, y wielkich za-
baw publicznych w Prusiech mieřzkąć nie
mogą, mereri, iednąk, in Provinciám, choć
zda-

zdaleka mogą, y są to tylko laudati, iákoby dla otrzymania prämiorum w Prusiech dispensati, non vero proprii Indigenæ, bo Natura Prowincyi, ex quo iest pograniczna & invidia Vicinorum obnoxia, Dignitarzow, y Starostow, zäwsze degentes, potrzebuie, barziei niż genitos, iákoby Commendantow ná Fortecách swoich præsentes, prawa, zwyczajä, y wolności Pruskie dälko różnieisze od Koronnych observantes, & custodientes.

Darmo tedy, y ci Indygenämi się bydź chelpią, ktorych Oycowie, z Korony, ob insignia iednak merita in Provinciam byli Senatorämi Pruskiemi, dispensati lubo tacitè, lubo per Laudum, äle in expectatione satisfactionis Legi publicæ. Trzebä było tandem possessionem competentem kupić, y samą rzeczą stąć się obywatelämi Pruskiemi, bo kto nie ma possessyi, iäko prawo każe, tén nie iest Obywatel, ä iezli nie Obywatel

watel iákosz Indigena? wszák sublató fun-
damento tollitur effectus, á fundamentum
possessio competens, ktorą *Constitutio Anni*
1613. ták ostro cum foro ubi quinario & pœna
duorum millium Marcarum Polonicalium ab-
judicatione, Privilegij ad instantiam cujus-
vis Nobilis obwarowała.

Ze tedy y Oycowie Prawu tẽmu con-
travenerunt, y Synowie przez wiele lat po
Oycách swoich Prowincyą zaniedbáli y za-
rzucili, á wszystkie swoje sortuny gdzie in-
dziey lokowali, iákosz się im tam gdzie nic
nie máią do Prowincyi, dla pożyskania va-
kansow, wracać godzi y mowić żeśmy Indi-
genæ, wzdyć Evangelia S. uczy, *ubi thesau-*
rus tuus, ibi & cor tuum, toż tám są Incolæ
& Indigenæ, kędy substancyą máią, á w
Prowincyi nie máiąc nic, chyba co zmyślo-
nego in elusionem Legis nabytego, to we-
dług Pruskiego y Koronnego prawa nie są
Indi-

Indigenæ Pruscy, ani się im godzi, Indigenas
benè meritos subplantare, y łapać przed ni-
mi tego, co im Prawo zabroniło, ieszcze
w Prowincyi ktora ·vel maximè, degentiam
Dignitarzow y Starostow swoich exigit.

Abowiem, ieżli kędy, tedy tu Owa *Con-* *Constitutio*
stitutio Anni 1662. ze Białegłowy ná pogra- *Pogran-*
nicznych zamkach dożywocia mieć nie má- *cznych Zam-*
ią *practicari* powinna. Tu y owa druga *An-*
ni 1607. o Muniyách, iákie Starostowie ná
zamekach post fata sua zostawiać powinni, y
ze przez skarb z inventowane bydz máią,
te *Constitutucye*, gdyby w Prusiech ná przed-
nieiszych Fortecách obserwowáne były, á
Starostowie *degentes* wieleby dobrego Pro-
wincyi y cały Rzeczypospolitey przyniosły.
Ale ná Starostách *Intratách*, lubo tész *Lau-*
datos, (ktorzy się tą fortką per importuni-
tatem suam, zá słuźnemi wćisnęli) *non de-*
gentes, ále tylko *prowenta emungentes*, kto
F Con-

Conservationem Prowincyi tey buduie, *super arenam ædificat, si venerint venti & pluviae, dissipabunt eam.*

*Prusy prawa
ręka Korony.* Pamiętam wielkiego Senatorá & Ministrum Regni, ktory Prowincyą Pruską gardłem Korony mianował mówiąc, kto zá Prusy ten Koronę zá gardło: ále choć ięno prawą ręką będzie, wżák odbiera od Korony co iey posle, y záś dodáie czego potrzebuie, co naywieksza nervum rerum gendarum piniędzy, á wszystko placide do woli káždego. Jeżeli tedy ta prawa ręka miłą, y potrzebna iest, niechże będzie iey *Conservatio cordi non detur oblivioni dextera tua.*

*W Koronie
dobra ziem-
skie objęte* Ale się ieszcze ad prąjudicium æqualitatis wrocie musze, bo Indigenat Pruski, etiam æqualitati prospicit, áto tákiem sposobem. w Koronie dobrą ziemskie dziedzi-
czne tak są obszerne w zamki Miastá Klu-
cze, Wsie, Folwarki, ze po stu tysięcy y po
kilku

kilku kroć intraty Dźiedzicom swoim przy-
noszą, choćby tedy chlebá Krolewskiego nic
nie mieli máią oczem competenter Oyczy-
znie swoiey służyć.

Zás w Prusiech dobra Dźiedziczne międ- ^{w Prusiech}
dzy gęstymi Starostwami, tak są szczupłe ze ^{szczupłe Kro-}
rzadka Wioska co kilka tysięcy uczyni, Miał ^{lewskimi}
Zamkow, Kluczow, tak obszernych Dźie- ^{sublevári}
dzicznych nie pytać, iusz tedy Prusakow z ^{máią.}
Koronnemi w fortunie nie iest æqualitas,
dla czego im Indygenat prospexit, wtym
żeby gęste y obszerne dobra Krolewskie,
nie wobcych ręce ále w Indygenow sámych
rozdawane były, ktorymi aućti żeby com-
petenter Oyczyznie służyć mogli, y tak sie
w Prusiech záuwsze dźiało, bywali wnich
wielcy ludzie bo wielkie dobra Krolewskie
razem kilka dobrych Starostw trzymali. Po-
wagą tedy swoią, doślatkiem y usługą pu-
bliczną rownali się Koronnym.

F 2

Teraz

*Tych im kno-
wssy, to medi-
um bene me-
rendi odiego.*

Teraz kiedy intratniejsze Starostwá Pru-
fakom odiego, æqualitatem fortuny odiego,
ále zaraz & medium do słuźby Rzeczypo-
spolitey odiego, bo którym się o swoim
chlebie (choć przy kawałku Krolewskiego)
chce Oyczyźnie przyśługować, to się albo
kurczec muszą, albo fantować y Wioski
swoie zařtawiać. *Asz everfio rei familiaris
dignitatem ac famam, dat praecept.*

*Item młodzi
occasionem
promotionis
odiego.*

Jeszcze y to drugie medium odiego po-
ko Indigenæ tu degentes mieli chlebá do-
řtatkiem, to somsieckie Slacheckie Syny, do
siebie ná słuźbę y cwiczenie rozbierali, zaś
wypolerowanych iednych do Woiska, dru-
gich do Publiki promowowali, z ktorych
ludźie godni wychodzili, nie tylko Prowin-
cyi, ále y Rzeczypospolitey wygodni. miał-
bym tego exempla, ále ni kogo mianować
niechcę, bo, non quæro, nisi publicum bo-
num, iákobym nie rad nikogo uraził, ták y
ni-

nikomu przypochlebił. Teraz zaś nie mając promotorów ani okazji takich, siła młodzi przy domach delitescit, choćby się ex indole y z nauki barzo dobrze do usługi Rzeczypospolitey zeszli, nie uszczerbek ze y to, boni publici y nie krzywda Prusakow?

Druga obietnia P.P. Koronnych, że w Prusiech nie macie iusz owych starych wielkich domow, ludzi onych powaznych, mądrych, iako przed tym, dworem się też Niebawicie, zaczę Pan do Rady y Urzędow swoich musi zkad inąd habiliores y zasłużneiszych przybierać sobie y ich iemu remunerować.

*Ná druga
objectio sil-
tatio.*

Co absolutè negatur, są z łaski Bożej successorowie godni, nie tylko tych wielkich domow, co ich przodkowie z Korony zdawna w Prusiech osiedli, y zawsze tu Senatorskie krzesła y różne urzędy, zasiadali: ale też y samych starych Prusakow są successorowie,

rowie, są y ci których przodkowie ieszcze
Slachta z Niemiec w Prusiech osiedli. seculo decimo tertio z Xiożętami Niemie-
 ckiemi ná pośilek Krzyzakom poprzycho-
 dzili y tu osiedli, iáko ich som Historyk
 Krzyzacki *Dusburg* w Kroinice swoiey *Cap.*
27. Partis III. wspomina: *Plura alia Castra*
aedificaverunt Nobiles & Fæudatarii, qui de
Almaniae partibus venerunt in subsidium di-
ctæ Terræ. Deczyta się dalei iáko Poganow
Poganow wykorzeniali. z Prus wykorzeniali, iáko krew swoje zá
 Wiarę S. lali, choć tylko *cap. 187. ejusdem*
Partis.

Ich Successorowie Krzyzakow zrzucili. Tych potym Successorowie y sąmych
 Krzyzakow ná wśzytko złe rospasanych,
 gdy im Ligam & unionem jam per ipsos
 confirmatam dotrzymywác niechcieli, z
 Konfederowawszy się z Miałty superbum &
 avarum zrzucili dominium. A do Korony
 Polskiej, liberè & spontaneè przyśtali, y ná-
 urzędách á godnościách tutecznych zostá-
 iąc,

iąc, raz oddaną subiectią y wiarę zǎwsze
sanctè & inviolatè (lubo tecz in diversis ca-
sibus z uszczerbkiem fortun y substancyi
swoich) in rem & bonum Korony integri-
tatem tey Prowincyi conferwowáli, ze się
besspiecznie posteritas ich onęmi Rzym-
skięmi popisować może słowy: *Adhuc me-
morari exempla, quæ priscis moribus ad vir-
tutem & gloriam Prutena Indoles prodiderit,*
y zǎ prawdę, *non supplantationem in juribus*
*& libertatibus suis, sed respectum & conser-
vationem merentur.*

Są y subiecta z łaski Bożey godne, lu-
dzie grzeczni do wśzytkiego habiles, tylko
ze nie są tam apti alliciendis Principum a-
nimis, iáko inſi, Dwórem się prawda nie
ták bawią, czyli naturâ, czyli fortunâ im-
pediente, y to pono im szkodzi, iákoby
Laterones przy Dworze y boku Páńskim u-
stawiczni, mieli bydź zasłużeńsi niż dradzy
odle..

odleglejší, ále náto pomieniony Saavedra
Symbolo 23. tak napisał:

Saavedri in
Aulicos sen-
tentia.

*Gratiæ omnes in eos conferuntur, qui in
Palatio & Aula versantur, tum quia assen-
tatio facilius oculos capit quàm aures, tum
quia mox animum titillat inanis gloria ex
submissione præsentis: Nec cogitant Principes
quòd Ministri absentes innumeris cum labori-
bus & periculis dignitatem eorum tueantur
& faciant, quod per se ipsi non possunt, eam ob
rem in Aulis servire lucrum est potius quàm
meritum, ambitio potius quàm zelus, magis
commoditas quàm molestia aut labor, do cze-
go y Tacit. przydacie: Assentatio erga Princi-
pem quemcunq; sine affectu peragitur. Sva-
dere Principi, quod oporteat multi laboris est.*

A ztąd infertur: że stawiać Slachcicowi
Posłem, Commissarzem, Deputatem, &c.
a stawiać pro dignitate Principis competenter,
pro Justitia competenter, pro Legibus & liber-
tate

*tate competenter, majoris laboris est, quàm
præsentium in Aula erga Principes assentatio.*

Ztądci wielki pamięci Krol Stephan glori- KrolaStepha-
ná aquanimi-
tas.
am immortalem adeptus, ze Pekoławskie-
mu odległemu y nieconcurruiącemu Staro-
sto Sandomierskie wdom posłał, lubo mu
się wolnëm głosem iáko Posel ná seimie ná-
przykrzył był, przeciesz cnotę iego y odle-
głe merita, iáko Pan æquanimissimus remu-
nerare nieomięszkał.

Starożytnych wielkich Domow y w
Koronie dość po schodziło, á insze świeższe
Creatury ná ich miejsce następuią, ktorym
y Pruskie subiecta ząwsze zrownáią Gram-
matyce nie dadzą po gęmbie. A iáko in
æqualitate humilitas Domow Koronnym
do promocyi nie szkodzi: Ták y Prusakom
szkodzić nie może, ieżeli tylko o powagę
á posturę idzie, niech ieno im dadzą, ták
wiele chlebá, iáko mieli Waierowie y inni

G

przed-

przednimi, wnet będą znich Waierowie.
Facile magnis præmijs refertos magnum ani-
num induisse.

Ták tedy Indygenatu Pruskiego nie psu-
ie, áni żadna humilitas Domow, áni żadna
inhabilitas Prusakow, ále tylko Pánow Ko-
ronnych bliższych Maieştátu, á w fortunie
bogatszych sáma importunitas, ambitus, &
subplantatio, przez co y bonum publicum
taki uszczerbek, iáko się wywiedło ponosi y
Prowincya Pruska ad eam ruinam & infeli-
citatem przychodzi, ze skończe onym
Wierzyskiem:

Infelix Patria externos ubi Purpura vestit,
Atq; ubi præcedit Dives honore bonum.

JURIS

JURIS CORRECTI TERRARUM PRUSSIÆ

DE
SUCCESSIONIBUS INTER FRATRES ET SORORES
DEFENSIO.

1695.

SI Scripturæ Sacræ sinistra explicatio tot in Religione Christiana genuerit Schismata; quid mirandum, & si Juris correcti Terrarum Prussiæ erronea interpretatio non privatos tantum Cives, sed Judicia quoque publica minoris & majoris subsellii in diversas trahat sententias. Cujus diversitatis illud unum in culpa, quod formator Juris correcti brevitati studendo obscurus factus est. Ergo in ea obscuritate sive perplexitate fundamenta Legis petenda sunt.

Fundamentum autem Legis hujus de

G 2

quâ

quâ res est, ne Filia per exportationem fortunarum enervent Familias Paternas. Pruthenis enim jus antiquum Culmense, quo Sorores unâ cum Fratribus æqualiter in omnibus bonis succedebant, fastidio esse cœpit.

Inde Nobilitas Palatinatus Culmensis adhuc Anno 1521. ad Regem Sigismundum Primum Legationem expedit, in quâ inter cœtera puncta hæc quoque Specialia: Ne Filia cum Fratribus in bonis Terrestribus amplius succedant, sed dotentur certâ summâ pro valore bonorum; Filii verò Fratrum cum Patruis in stirpes succedant. &c.

Quæ Nobilitas hæc sumpsit ex Statutis antiquis Regni, quibus Filia Palatini per Patrem indotata dos centum Marcarum, si possessiones sint amplæ, assignari jubebatur. Filia verò Nobilis quadraginta Marcarum possessionibus multis extantibus, & si Fratres

ger-

germani non sint, neque Uterini, neque Patru-
trueles, quemlibet ejusdem stirpis, dote da-
tâ virgini posse hæreditatem redimere. Ta-
lia Nobilitatem Culmensẽ ad memoratam
Legationem incitarunt.

Sed hæc Legatio impredientibus eam
Civitatibus, licet quædam puncta inter eas-
dem jure municipali Anno 1538. fuerunt so-
pita, tamen effectum fortiri in eo jure Suc-
cessionis non valuit, donec ipso Anno 1598.
Jus Correctum omnium Ordinum consilio
& assensu conclusum, & per Constitutionem
Regni publicam approbatum stetit. Cujus
Juris Formator siquidem memorata Statuta
Regni per Constitutionem Anni 1588. jam
abolita fuere intentioni & sensui Ordinum,
nec non Legibus Regni sese conformando,
tales Successionis conscripsit Regulas.

In capite Libri: In quæcunq; bona tam
mobilia quàm immobilia, si Filii supersint

æquis Sortibus, Filii tantum succedant, Masculis deficientibus Filia.

In Quintâ Regulâ: Nec ut dos ratione decedentium Fratrum sibi augeatur à Fratribus petere, (Sorores possunt,) sed illæ Sortes Fratrum steriliter decedentium ad Fratres solos, aut Fratrum masculini sexus liberos, qui supervixerint, pleno Jure devolventur.

Sexta Regula: Quodsi Fratres omnes steriliter decedant, Sorores earumque liberi in stirpes in bonis succedant, Sororibus itidem, Amitis, Materteris, Avunculis, aliisque Cognatis, (non tamen Patruis vel Patruelibus, aliisque Agnatis) unâ cum Fratribus Sorores earumque liberi in stirpes itidem succedant.

Et hæ sunt Regulæ, quæ in disquisitionem cadunt, dum de hujusmodi successionem pugnatur, v. g. Tres Fratres Germani,
pri-

primus Petrus, relinquens Filias fatis cessit;
& secundus Paulus, relinquens Filium moritur. Denique & tertius Joannes sterilis, nullâ propriâ relictâ prole, Filius itaq; Pauli in tutelâ Joannis Patruî sui existens, omnem substantiam post mortem ejus assequitur & possidet, neque Filias Petri Sorores inas Patruales ad successionem admittit. Ideò quia Regula quinta Juris Correcti dicit: *Sed illæ Sortes Fratrum steriliter decedentium ad Fratres solos, aut Fratrum masculini sexûs liberos, qui supervixerint, pleno jure devolvuntur.* Sed ego solus, dicit ex Fratrum liberis, masculini sexûs supervivo, ergò in me unicuique successio hæc pleno jure devolvi debet. Sexta Regula Sororibus successiones post omnes fœminas, atque etiam masculos cognatos, unâ cum Fratribus æqualiter assignat. Sed à tali consuccessione post agnatos masculos omnes, quàm maximè Sorores

res excipit, dicendo expressè: *Non tamen Patruis vel Patruelibus, alijsq; Agnatis unà cum Fratribus Sorores succedant*, ergò unà mecum Sorores successioni huic post Patrum devolutæ succedere non debent.

Et quid enim lucidius statui potuit, ne fœminæ enervent domos majorum suorum, quam ne ullatenus Patruis, Patruelibus, aliisque Agnatis, unà cum Fratribus succedant, sed ut illæ successiones ad solos Fratres, aut Fratrum masculini sexûs liberos, tanquam ejusdem Familiæ stirpes, qui supervixerint, (id est, ex quocunque Fratre, modò sint in pari gradu sanguinis positi) pleno jure devolvantur.

Unde colligitur, Legem hanc, dum in Capite dicit: *Masculis deficientibus succedant Filia; & Sexta Regula: Quòd si Fratres omnes steriliter decedant, Sorores earumq; liberi in stirpes in bonis succedent.* Jus propinquitatis

tatis ad omnia bona Paterna etiam Agnatorum, non attentis antiquis Statutis Regni, foemineo sexui permisisse. Jus verò paritatis unà cum Fratribus, siue sint germani, siue Patruales, modò sint in pari gradu sanguinis positi, etiam post Patruos & Patruales, aliosque Agnatos masculini sexûs omninò denegasse & interdixisse.

Et recurrunt quidem illi, qui contra has Regulas pugnant, ad sequentem Regulam Juris Correcti, quæ incipit: Successionum autem hæc erit ratio. Primò per directam lineam descendentes succedent, ita ut si quis descendentes Filios aut Filias, ex aliis autem Filiis aut Filiabus Nepotes Neptesve aut etiam ulteriori gradu descendentes relinqueret, in bona Avi Avæque in stirpet succedent tantùm, videlicet uniuscujusque stirpis posterius accepturi, quantum ad Parentes ipsorum, si in vivis essent, sortem pertinerent.

H

Sed

Sed hanc Regulam descendentis lineæ incompetenter trahunt ad lineam Collateralem, hæc enim assignat successionem à primo capite Successores relinquentem per directam lineam, descendantibus sive liberis, sive Nepotibus debitam. Controversio autem de successione sortuitur Collaterali, post Patruos vel Patruos steriles, jam notatis Regulis assignata & circumscripta manet. Quas Regulas sequens quoque post hanc Regula respicit, de Collaterali successione itidem disponendo: Nam dum dicit, secundum ea, quæ supra Statuta sunt, in stirpes succedant, eas Regulas de Collateralibus Patruis, Patruelibus, & Fratribus superius latas corroborat, & observandas jubet. Quod ulterior Regula, quæ incipit: *Itaq; si quis &c.* expressius docet dicendo, eò quod supra constitutum est inter mares & feminas discrimine conservato. Sed discrimen hoc tam in descendentem quam in Collaterali lineam constitutum est, ergo utrobique conservandum.

Recurrunt quoque & ad Leges sive praxes & præjudicata Regni deducendo similes in Regno successiones, ubi Sorores Patruales æqualiter cum Patruis suis & Fratribus Patruelibus Patruis suis succedunt. Et hoc quidem verum est, sed si Jus Pruthenicum expressum deesset, tum primum ad Jura & Praxes Regni recurrendum nobis esset. At ubi Patriam Legem expressam habemus, erubescendum est contra Legem loqui, imò & Supremo Regni Judicio Tribunalitio præscripsit Constitutio, quatenus in judicandis causis Pruthenicis, quàm proximè ad Leges Pruthenicas sese conformet.

Quod etiam ante binos annos Judicium illud observavit, juxta memoratas Regulas in simili successione Decretum ferendo. Quod neq; Anni subsequentes Judicium retractare intendebat, nisi alio errore pars delinquens causam hanc amisisset. Sed ad Comitia Regni pro finali decisione & ejus Juris Correci explicatione remittere in animo habuit.

Et hoc est unicum & saluberrimum medium, si
qui

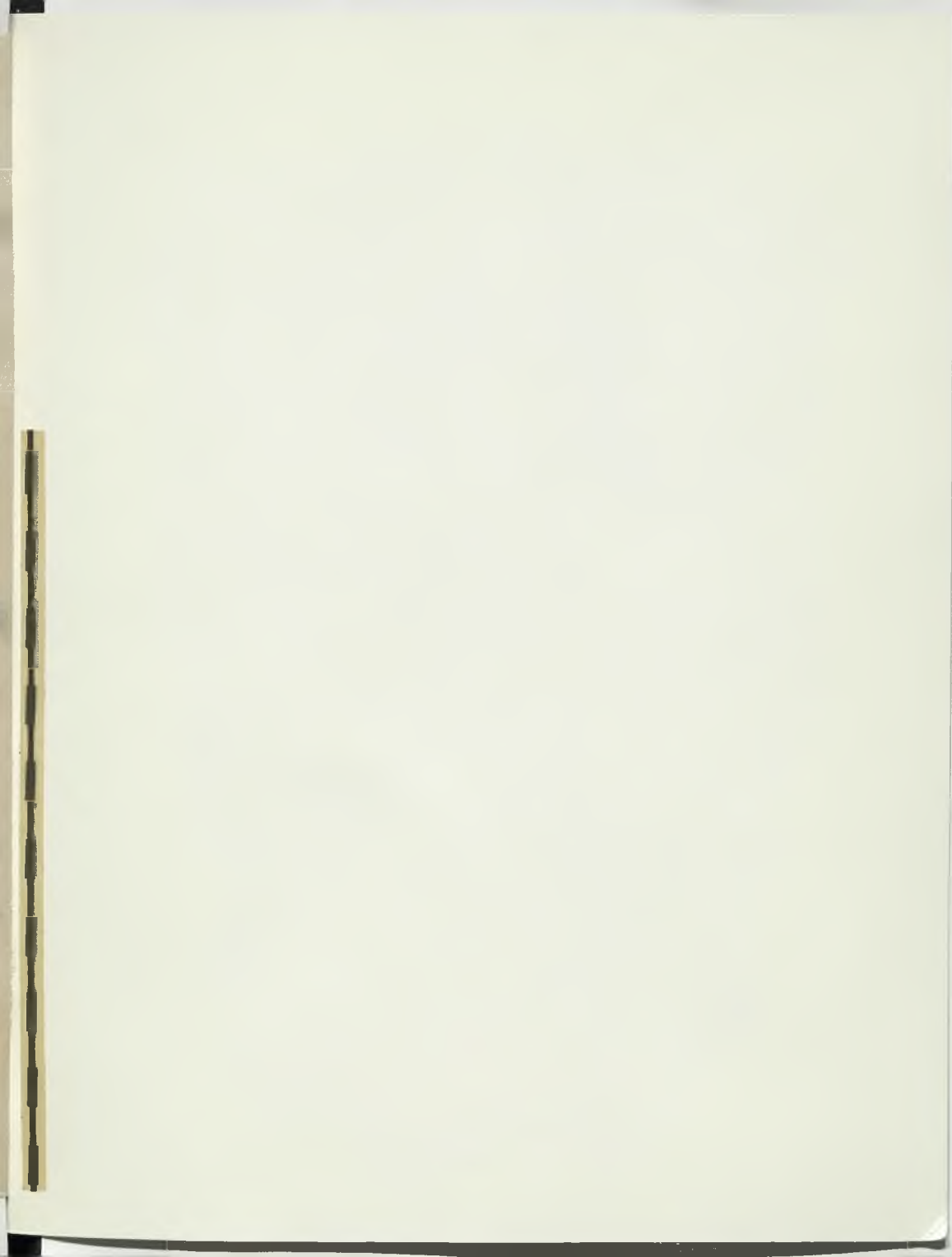
qui se gravatos sentiunt, ejusdem Juris Correcti novam explicationem & correcturam autoritate Comitiali procurent, per quam non tantum in Regulis Successionum, sed insimul in omnibus defectibus & perplexitatibus satisfactum omnibus fiat, in quibus non postremo Titulum II II. de Præscriptionibus augendum putem.

Si enim Præscriptionem rebus mobilibus & immobilibus, ne rerum dominia in incerto sint, Regula ibidem determinavit: quanto magis inscriptionibus omnibus, & specialiter manualibus Chirographicis, quibus post longissimum tempus Viduæ & Pupilli defunctorum indebitè vexantur, & Actores per Comprobationem realitatis debiti in perjuriam inducuntur, præscriptio justa determinetur necesse est, ut & occasio offensionis Divinæ amputetur, & Successores omnium de quiete & securitate sui in talibus tandem aliquando certi fiant. Manifestum enim est, ejusmodi Inscriptiones, Submissiones, & Contractus subscriptos sæpissimè longo tempore in tenebris latuisse, & tandem post quadraginta aut quinquaginta Annos gnaris personis defunctis in lucem prodiiisse, Successoresque de persoluto ignaros & documentis carentes in lites indebitas, & enervationem fortunarum induxisse.

Errata Typographica sic corrige.

- Folio A. 1. latere 2. versu 2. pity nim, lege, przy nim.
Folio A 2. latere 1. versu 3. Ministeos, lege, Ministros.
Folio A 4. latere 2. versu 3. hujusmvidi, lege, hujusmodi.
Folio B 1. latere 1. versu 17. wzdawanc, lege, rozdawane.
Folio B 2. latere 2. ad marginem, Vakanse wydane, lege, rozdane.
Folio B 3. latere 2. versu 19. iáko było, lege, iáka byłá.
Folio B 4. latere 1. versu 16. żaden ná drugiego, lege, ieden ná drugiego.
Folio eodem latere 2. versu 19. rospierzchnieły, lege, rospierschnieły.
Folio C 1. latere 2. versu 4. gotowaść, lege, gotowość.
Folio C 4. latere 2. versu 17. Constitutio, lege, Constitutie.
Folio D 2. latere 1. versu 10. ruin, lege, ruiną swoią.
Folio D 3. latere 2. versu 6. Prowincyi, lege, w Prowincyi.
Folio D 4. latere 1. versu 4. sua in importunitate, in superfluum.
Folio E 1. latere 1. versu 9. non degenti, lege, non Indigenæ.
Folio E 3. latere 2. versu 11. u Bráć, lege, u Braći.
Folio E 4. latere 2. versu 16. toż, lege, toć tam.
Folio F 1. latere 1. versu 17. nastarościach intratách, lege, Intruzách.
Folio F 3. latere 1. versu 13. zaśluźnieciszzych, lege, zaśluźnieńszych ich iemu remunerować. iemu superfluum.
Ibidem in margine ná drugą objectią stillatio, lege, solutio.
Folio F 4. latere 1. versu ultimo, dradzy, lege, drudzy.
Folio F 4. latere 2. versu 15. quemcunqve, lege, à quocunqve sine affectu peragitur.

2304741